

УДК 341(4)

В. Форманюк,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри права Європейського Союзу та порівняльного правознавства
Національного університету «Одеська юридична академія»

УНІФІКАЦІЯ ТА ГАРМОНІЗАЦІЯ ДОГОВІРНОГО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Аналізуючи сучасний розвиток цивільно-правових систем та окремих приватноправових порядків на сучасному етапі, слід зазначити про такі закономірності.

Насамперед, розвиток цивільно-правових систем характеризується їх уніфікацією. Уніфікація йде шляхом зближення та гармонізації цивільно-правових систем різних держав внаслідок запозичення відповідних правових конструкцій та згладжування принципових відмінностей між закономірностями правового регулювання та охорони суспільних відносин. Причиною уніфікації цивільно-правових систем сучасності є необхідність спрощення порядку співпраці держав в економічній та інших сферах, з метою підвищення його ефективності та усунення певних неузгодженостей (колізій). Уніфікація цивільно-правових систем можлива шляхом укладення міжнародних договорів, прийняття модельних рекомендаційних законодавчих актів, використання міжнародних звичаїв тощо. Тож, слід зазначити, що навіть різні за своїм підходом країни континентальної та англо-американської системи цивільного права розпочали процес уніфікації власних правових систем. У країнах англо-американської системи права все більшого значення при регулюванні суспільних відносин надають нормативно-правовому акту, і навпаки, в країнах континентальної системи приватного права все більшу роль починає відігравати прецедент та інші правотворчі акти судів.

Особливо актуальною є проблема уніфікації внаслідок створення міждер-

жавних союзів. Адже, переважна більшість економічно стабільних країн Європи перебувають на шляху інтеграції до Європейського Союзу, де одним із пріоритетних завдань є створення єдиного правового простору. І саме питання адаптації національного цивільного законодавства до стандартів ЄС є пріоритетним завданням як країн-учасниць ЄС, так і тих, які планують своє членство у цій організації.

Питання уніфікації та гармонізації договірної права Європейського Союзу досліджували у своїх роботах науковці: Аракелян М. Р., Барановський В. Г., Вилкова Н.Г., Лаба О. В., Мікієвіч М. М., Дмитрієва Г.К., Безбаха В.В., Раапе Л. та інші вітчизняні і зарубіжні науковці.

Мета статті полягає в тому, щоб за допомогою комплексного аналізу визначити, розкрити сутність та проаналізувати уніфікацію та гармонізацію договірної права Європейського Союзу.

Починаючи з 1957 року в рамках Європейських співтовариств, а потім і Європейського Союзу створюється загальне право. Зближення законодавств держав-членів ЄС в якості мети Співтовариств було передбачено Договором від 25 березня 1957 року про заснування Європейського економічного співтовариства, Договір від 18 квітня 1951 року про створення Європейського об'єднання вугілля і сталі і Договір від 25 березня 1957 року про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії подібної мети не переслідували. Римський договір про заснування ЄЕС вказав в одному випадку на необхідність «зближення національних

законодавств» (ст. 3 h), і «гармонізацію законодавства» (ст. 99) в іншому випадку, але відмінність між ними більше полягає в ступені стандартизації, ніж в сутності. Зближення являє собою перший рівень гармонізації.

Справді, Європейський Союз являє собою яскравий приклад поєднання різних методів стандартизації права. Ситуація, що склалася у сфері створення однакового європейського договірного права, дійсно унікальна, так як формування уніфікованих норм відбувається шляхом узгодження положень національного права 25 держав-членів Європейського Союзу.

У європейській доктрині для позначення різних методів додання однакової правовому регулюванню однакових суспільних відносин, незалежно від місця їх виникнення та залучених до них національних елементів, прийнято використовувати термін «стандартизація права». Результат цього процесу зазвичай називають правовим відповідником.

У Європейському Союзі термін «стандартизація» використовується в широкому сенсі і співвідноситься з поняттями «європеїзація», «комунотаризація», уніфікація та гармонізація як загальні і приватні поняття.

Аналіз поглядів вчених-фахівців у галузі міжнародного приватного права і європейського договірного права М.М. Богуславського, О. Ландо, Х. Біл, Ф. Ріго та ін. дозволяє зробити висновок про синонімічність термінів «європеїзація» і «комунотаризація» та їх регіональної приналежності.

На думку данського вченого Оле Ландо, «європеїзувати означає уніфікувати або гармонізувати європейське право. Цей термін відноситься тільки до країн-членів Європейського Союзу».

Комунотаризація являє собою зміну права країн-учасниць ЄС під впливом спільнот в найбільш чутливих напрямках економічних відносин шляхом уніфікації (гармонізації) матеріального права з метою регулювання всіх економічних відносин як всередині, так і поза співтовариствами.

Слід зазначити, що терміни «європеїзація» і «комунотаризація» відносно рідко зустрічаються в науковій літературі і не застосовні в законодавчій техніці, в той час як терміни «уніфікація» і «гармонізація» є загальноновизнаними і універсальними не тільки в Європі, але й в Україні, внаслідок цього зупинюся на них докладніше [1, С. 167].

У вітчизняній доктрині проблеми уніфікації стосовно до цивільного та міжнародного приватного права в цілому досліджувалися Е.А. Сухановим, Е.А. Васильєвим, Л.П. Ануфрієвою, А.А. Лунцем, Н.І. Маришевою, О.Н. Садиковим, Г.К. Дмитрієвою, Н.Г. Вилковим, М.М. Богуславським та ін. У зарубіжній доктрині зазначеним проблемам приділяють багато уваги К. Шмитгофф, М. Бонелло, П. Мюллер-Граф, А. Функ, Г. Годеме-Таллон, О. Ландо, К. Цвайгерт, Х. Кетц і багато інших вчених.

Аналіз і узагальнення різноманітних підходів до уніфікації приватного права приводять до висновку, що проблеми її сутності та методики займали і займають достатньо місця в роздумах вітчизняних і зарубіжних вчених-фахівців з цивільного права та міжнародного приватного права. Багато з підходів і висновків згаданих авторів до питання про зміст і сутність поняття «уніфікація» є загальними, ряд з них збігається, але є й відмінності в деяких аспектах.

Наприклад, більшість правознавців Е.А. Суханов, Е.А. Васильєв, Г.К. Дмитрієва, А.А. Лунц, Н.І. Маришева, О.Н. Садиков, М.М. Богуславський, Л.П. Ануфрієва, В.П. Звек, М.Н. Марченко, К. Цвайгерт, Х. Кетц та ін. сходяться на думці, що визначати уніфікацію слід виходячи з етимології цього слова, об'єднуючи латинські слова «ipus» і «fasege» в один вираз і переводячи його як «робити єдиним», вони вважають, що кінцевим результатом процесу уніфікації має бути створення однакових за змістом норм.

Професор Е.А. Суханов вказує, що уніфікація договірного права реалізується у формі створення уніфікованих

загальних інститутів, які одноманітно регулюють товарообмін незалежно від національної (державної) приналежності його учасників.

На думку А. Тинеля, Я. Функа, В. Хвалей «уніфікація права являє собою створення за допомогою міжнародних договорів однакових норм, які підлягають сприйняттю правом держав і, таким чином, забезпечують подолання відмінностей у регулюванні міжнародних торговельних зв'язків.

Професор Г.К. Дмитрієва розглядає уніфікацію в якості співробітництва держав, спрямованого на створення, зміну або припинення однакових (уніфікованих) правових норм у внутрішньому праві визначеного кола держав.

Безсумнівно, уніфікація договірною права Європейського Союзу також має спрямованість на створення однакових за змістом норм, але в даній сфері можна виділити ряд особливостей. Однією з них є те, що уніфікація договірною права Європейського Союзу носить вузький, регіональний характер і націлена на надання однаковості взаєминам громадян і юридичних осіб тільки в державах-членах Європейського Союзу, що відрізняє її від універсальної уніфікації, що служить для всіх країн світу. Крім того, уніфікація регулювання цивільно-правових договорів відбувається тут в рамках договірною права Європейського Союзу, тобто у внутрішньому праві інтеграційного об'єднання. Європейські вчені О. Ландо, Х. Бів і деякі інші вважають, що «в даний час Європейський Союз являє собою замкнуте співтовариство, і він наділений інститутами та механізмами проведення уніфікації законодавчим шляхом». Так, на думку професора М.М. Богуславського «уніфікація приватного права держав-членів Європейського Союзу, здійснювана за допомогою нормативних актів, що видаються органами ЄС, як правило, має на меті створення єдиного або однакового режиму регулювання приватно-правових відносин незалежно від того, містять вони, чи ні іноземний елемент».

Таким чином, головна особливість уніфікації договірною права Європейського Союзу полягає в тому, що тут матеріально-правові норми створюються в більшій мірі шляхом прийняття нормативних правових актів органами Європейського Союзу (регламентів, директив і рішень) [2, с. 186].

На відміну від уніфікації гармонізація права являє собою процес, спрямований на встановлення в національних законодавствах держав норм, схожих за змістом, але не ідентичних, тобто гармонізація передбачає більш низький рівень стандартизації права. Слово «гармонізація» (від лат. «Harmonia» – відповідність, згода, однастайність) означає «відповідність з чим-небудь».

У вітчизняній і зарубіжній доктрині проблемам гармонізації права приділено менше уваги, ніж вивченню уніфікації. Такими дослідженнями займалися наступні вчені-правознавці: Г.К. Дмитрієва, Е.А. Васильєв, В.В. Безбах, М.Н. Марченко, Ю.А. Тихомиров, С.С. Сафронова, О. Ландо, Х. Біл, П. Мюллер-Графф, Ж. Сміт та ін.

Головна відмінність гармонізації права від уніфікації, на думку Т.К. Дмитрієвої, полягає у відсутності в цьому процесі міжнародно-правових зобов'язань держав, закріплених міжнародним договором. С.С. Сафронова вважає, що термін «гармонізація права» доречно вживати, якщо держави використовували у внутрішньому праві міжнародний договір, за яким вони не мали юридичних зобов'язань, як модель, або якщо застосували положення типового договору або акта рекомендаційного характеру, виданого в рамках міжнародної організації. Е.А. Васильєв вказує на стихійний характер гармонізації цивільного права, коли подібні умови і потреби, що складаються в різних країнах, викликають необхідність однакового правового регулювання.

Згідно з офіційним Положенням Економічного і соціального комітету з «Повідомлення Комісії Ради та Європейського Парламенту про європейське договірне право» терміни уніфікація та

гармонізація договірних прав різні за джерелами та інститутами, які відповідальні за їх проведення.

Аналіз наукових підходів дозволяє дійти висновку про те, що гармонізація є більш широким і багатогранним поняттям, але володіє меншим ступенем стандартизації. Порівнюючи між собою трактування даних понять, не можна не погодитися з думкою професора М.Н. Марченко, який висловлює думку про те, що сенс уніфікації вбачається у розробці та введенні в дію однакових правових норм, а сенс гармонізації бачиться лише в узгодженні загальних підходів, концепцій, а також у виробленні загальних правових принципів і окремих рішень.

Уніфікація являє собою встановлення однакових норм в юридично обов'язковій для держав формі. У них формуються норми, які держави зобов'язані без всяких змін застосовувати у внутрішній правовій системі. З цієї точки зору, уніфікацію договірних прав Європейського Союзу можна охарактеризувати як створення за допомогою нормативних актів, що видаються органами Європейського Союзу, обов'язкового однакового режиму регулювання договірних правовідносин громадян і юридичних осіб Європейського Союзу незалежно від змісту ними іноземного елемента [4, С. 76].

Гармонізація договірних прав Європейського Союзу являє собою більш простий і більш «м'який» процес, націлений на встановлення схожих за змістом норм, що регулюють договірні правовідносини громадян і юридичних осіб Європейського Союзу, а також спрямований на узгодження спільних підходів, концепцій розвитку національних договірних законодавств і вироблення загальних принципів договірних прав.

Слід зазначити, що в Європейському Союзі гармонізація договірних прав переважає над уніфікацією. Причина такого явища, на наш погляд, полягає в особливості джерел, використовуваних в процесі гармонізації договірних прав Європейського Союзу. Основними та-

кими джерелами на сьогоднішній день є: 1) директиви як нормативні акти, які обов'язкові для кожної держави-члена ЄС щодо очікуваного результату, але зберігають за національною владою свободу вибору форм і методів дій; 2) Звід Принципів, що представляє собою «м'яке право», яке не має обов'язкової юридичної сили.

Неважко помітити, що зазначені джерела надають законодавчим органам, правозастосовувачам і сторонам велику диспозитивність, яка вітається державами-членами Європейського Союзу, що побоюються за свій суверенітет. Практика свідчить, що держави неохоче пов'язують себе жорсткими юридичними зобов'язаннями. Внаслідок цього, гармонізація виявляється більш кращою і реально сприяє зближенню права.

З урахуванням викладеного пропонується наступна систематизація методів уніфікації та гармонізації договірних прав Європейського Союзу:

По предмету узгодження можна виділити методи уніфікації (гармонізації) колізійних та матеріально-правових норм. За цим критерієм можна відокремити і третій вид уніфікації (гармонізації) – змішану, коли одне джерело передбачає уніфікацію (гармонізацію) і колізійних, і матеріально-правових норм.

Слід зазначити, що в Європейському Союзі уніфікація колізійних норм, що регулюють договірні відносини з іноземним елементом, проведена тільки в рамках міжнародного приватного права. Такої думки дотримуються вчені-міжнародники Л.І. Волова, М.М. Богуславський та ін., і з цим не можна не погодитися.

Проведення такої уніфікації прямо передбачено статтею 220 Договору від 25 березня 1957 року про заснування Європейського економічного співтовариства. Дана стаття інтерпретується таким чином: держави-члени ЄС зобов'язуються в рамках Співтовариства укладати договори, які відповідають цілям Договору про заснування ЄЕС.

В даний час європейський законодавець намітив створення нового, більш сучасного уніфікованого регулювання колізійних норм в рамках Європейського Союзу. Європейська Комісія розробляє проект Регламенту про застосовне право з метою заміни їм Римської конвенції 1980 року про право, застосовне до договірних зобов'язань.

Необхідність прийняття Регламенту про застосовне право обумовлена тим, що на сьогоднішній день Конвенція 1980 року про право, застосовне до договірних зобов'язань, досить застаріла.

Крім цього, основним недоліком методу уніфікації колізійних норм в цілому є те, що зафіксована в міжнародній конвенції колізійна норма відсилає до національного права, яке, по-перше, неоднаково в різних державах, а по-друге, може бути по-різному застосовано національними суддями та міжнародними: арбітрами. Тому при формальній уніфікації колізійних норм не завжди вдається досягти фактичної уніфікації [5, с. 15].

Таким чином, проведення в рамках Європейського Союзу уніфікації колізійних норм, що формулюють однакові колізійні прив'язки до конкретних договірних правовідносин, і націлених тим самим на усунення невизначеності у взаєминах сторін договору, є однією з актуальних правових проблем Європейського Союзу.

Інший метод – метод матеріально-правової уніфікації (гармонізації) дозволяє розробити єдині уніфіковані (гармонізовані) норми для регулювання договірних правовідносин. Способу матеріально-правового регулювання відповідає уніфікація матеріального приватного права [7, С. 323].

Багаточисленні правознавці (М.М. Богуславський, Г.К. Дмитрієва, А.А. Лунц, А. Тібо, Л. Раапе, О. Ландо, К. Цвайгерт, Х. Кетц та ін.) вказують на перевагу методу матеріально-правової уніфікації, мотивуючи це тим, що завдяки його застосуванню створюється можливість, хоча і в певних межах, забезпечити застосування в різних країнах однако-

вих за своїм змістом правил, а також при його застосуванні забезпечується більша визначеність як для учасників, так і для правозастосовних органів [9, с. 455]. Крім цього, на наш погляд, головною перевагою даного методу є те, що не виникає проблема вибору права.

Звичайно, методу уніфікації матеріально-правових норм притаманні також і недоліки, наприклад, Н.Г. Вилкова вказує на складність узгодження однакових правил, що пов'язано з наявністю різних правових систем, неоднакових поглядів на ті чи інші аспекти транскордонної угоди, неоднаковим рівнем правової культури та готовності держав інкорпорувати відповідні правила у внутрішнє право [3, С. 189].

Незважаючи на це, слід зазначити, що проведені в Європейському Союзі за останні 20 років заходи по уніфікації та гармонізації договірного права здійснювались, переважно з використанням даного методу.

Прикладом гармонізації матеріальних норм, що регулюють цивільно-правові договори в рамках Європейського Союзу, є «Принципи європейського договірного права», частина I – 1995, частини I і II – 1999 і частина III – 2002, що містять загальні положення договірного права, а також частина загального зобов'язального права. Іншим таким прикладом слугують більше 50 директив, прийнятих органами Європейського Союзу та спрямованих на регулювання договірних відносин громадян і юридичних осіб. Гармонізація за допомогою директив була проведена в особливій частині договірного права Європейського Союзу.

Зазначені приклади наочно демонструють, що, незважаючи на складність методу уніфікації (гармонізації) матеріально-правових норм, в Європейському Союзі віддається перевага саме цьому способу регулювання. Резолюція Європарламенту від 15 листопада 2001 року «Про зближення цивільного і торговельного права держав-членів ЄС», що намітила створення і прийняття Договірний кодексу Європейського

Союзу починаючи з 2010 року, ще раз підтверджує цей факт.

Змішана гармонізація матеріально-правових та колізійних норм застосована в Європейському Союзі в сфері регулювання майнового страхування в директиві Ради 73/239 / ЄС від 24.07.1973 року про узгодження законів, постанов та адміністративних положень про ведення страхової діяльності у сферах, не пов'язаних зі страхуванням життя [8, С. 262]; директиві Ради 88/357 / ЄС, що вносить поправки в директиву Ради 73/239 / ЄС; директиві Ради 92/49 / ЄС від 18.06.1992 року про узгодження законів, постанов та адміністративних положень, які стосуються ведення страхової діяльності у сферах, не пов'язаних зі страхуванням життя, що вносить поправки до Директив 73/239 / ЄС та 88/357 / ЄС.

Але така гармонізація не внесла очікуваної одноманітності в правове регулювання договорів майнового страхування і піддається широкій критиці в Європейському Союзі внаслідок того, що страхові компанії досі не здатні у випадках з «малим ризиком» запропонувати у всіх державах-членах Європейського Союзу страхове покриття на основі єдиного страхового поліса.

За методами викладу уніфікованих правил в Європейському Союзі, можна виділити метод міжнародно-договірної (конвенційної) уніфікації, метод нормативно-правової (законодавчої) уніфікації та гармонізації, а також метод неконвенційної (незаконодавчої) уніфікації та гармонізації.

При міжнародно-договірній (конвенційній) уніфікації узгоджені правила і норми отримують відображення в тому чи іншому міжнародно-правовому інструменті (угоді, конвенції тощо).

Даний метод використовується для уніфікації колізійних норм в рамках міжнародного приватного права, але не в договірному праві Європейського Союзу. Прикладом застосування даного методу служить Римська конвенція 1980 року про право, яке застосовують до договірних зобов'язань [6, с. 35].

Метод нормативно-правової (законодавчої) уніфікації (гармонізації) є особливим методом, властивим Європейському Союзу. Про наявність такого способу регулювання висловлювалися такі вчені: Е.А. Васильєв, М.П. Марченко, А. Тинель, Я. Функ, В. Хвалей, Ю. Базедов, П. Мюллер-Графф і деякі інші.

М. П. Марченко вказував, що в результаті нормотворчої діяльності різних органів Європейського Союзу на території даного об'єднання склалося уніфіковане по своїй споконвічній природі і характеру право, якого ще не знала вся державно-правова історія.

В. Хвалей вважає, що загальне право створюється в рамках ЄС двома способами: 1) за допомогою класичних міжнародних договорів (конвенцій); 2) за допомогою прийняття актів органами ЄС.

Стаття 189 Договору від 25 березня 1957 року про заснування Європейського економічного співтовариства перераховує п'ять видів правових актів, які можуть бути прийняті Європейським Парламентом, чинним спільно з Радою, Радою або Комісією самостійно. Це – регламенти, директиви, рішення, рекомендації і висновки.

Стаття 100А, внесена як зміни і доповнення до Договору про заснування Європейського економічного співтовариства Єдиним європейським актом, підписаним 14 і 28 лютого 1986 р. допускає прийняття директив кваліфікованою більшістю голосів членів Ради.

Слід зазначити, що механізм нормативно-правової уніфікації та гармонізації отримав найбільше поширення в Європейському Союзі. Так, з моменту введення в дію «Програми єдиного внутрішнього ринку» 1985 року Спільнота проявила особливу активність до законодавчої уніфікації та гармонізації приватного права (головним чином у тому, що стосується права компаній, договорів та захисту прав споживачів). В даний час обсяг правових актів, що регулюють діяльність у цих областях і опублікованих в «Відомостях» Євро-

пейського Союзу, перевищує 1 тис сторінок.

Неконвенційний або незаконодавчий метод гармонізації використовується для узгодження тих чи інших правил і приписів у вигляді типового або модельного закону, типових загальних умов укладення та виконання договорів, рекомендацій та інших джерел *lex mercatoria*.

Сюди слід віднести «Принципи європейського договірної права», розроблені Комісією за європейським договірним правом, що має неурядовий статус і складається з учених-представників держав-членів Європейського Союзу. Принципи мають статус «м'якого права», тобто є актом вторинного права ЄС, які не мають обов'язкової юридичної сили, вони застосовні тільки як право договору, тобто в якості норм, які за взаємною згодою сторін регулюють сутність їх відносин в договорі між ними.

Залежно від мети фінський вчений Томас Вілхелмссон виділяє кілька видів гармонізації: техніко-правову, регулятивну та ідеологічну гармонізацію.

Метою техніко-правової гармонізації є регулювання транскордонної торгівлі в рамках Європейського Союзу і зниження витрат на укладання угод за допомогою використання сторонами гармонізованого договірної права. Головним об'єктом такої гармонізації часто є диспозитивні норми договірної права про укладення та виконання договорів, а також про засоби правового захисту в разі порушення договору.

На відміну від цього, регулятивна гармонізація націлена на захист прав споживачів, найманих робітників та інших слабких сторін договору, а також на створення рівних умов для підтримки конкуренції за допомогою усунення порушуваних факторів. Така гармонізація зазвичай не вимагає повної однаконості законодавства.

Ідеологічна гармонізація переслідує символічні цілі. Західноєвропейські вчені В. Таупіц і Г. Алпа вважають, що така гармонізація досягає своїх цілей не тільки через забезпечення ідентичності

відносяться до справи норм права, вона вимагає ідентичних концептуальних і структурних рішень.

Вищезгадане потрійне ділення гармонізації на типи може бути підсумоване, де типи гармонізації розташовані в порядку їх значущості і поширеності в створенні договірної права Європейського союзу.

Таким чином, очевидно, що регулятивна гармонізація володіє найбільшим впливом в сфері договірної права ЄС. Цілями цього процесу є встановлення єдиного ринку та сприяння справедливості. За допомогою директив в договірне право ЄС був внесений соціальний елемент – захист прав споживачів.

Побудова в майбутньому європейського *jus commune* і прийняття одного Договорного кодексу Європейського Союзу – це переважний погляд, широко підтримуваний сьогодні багатьма європейськими вченими, наприклад, Б. Ціммерманом, О. Ландо, Х. Білом, Д. Бушем та іншими. З іншого боку, деякі вчені вважають, що подання договірної права в Європі у вигляді уніфікованих Загальної та Особливої частини – це поступка «спокусі елегантності», як зазначив Лорд Гофф у своїй знаменитій лекції в Маккабіне в 1983 році. У цій лекції Гофф задався питанням про вигоду систематизації права і вирішив, що чим елегантніше і виразніше закон, і чим більше переконлива норма, тим менше вони ефективні. Згідно Гоффу «закон повинен відображати життя з усією його безладною складністю». Противниками уніфікації європейського договірної права шляхом прийняття однакового Договорного кодексу є також П. Легран, Ж. Сміт, Х. Коллінз та інші.

Таким чином, процеси уніфікації та гармонізації європейського договірної права протікають суперечливо і динамічно. В останні два десятиліття, незважаючи на деякі негативні прогнози та відгуки, чималі труднощі і конфлікти, процес гармонізації договірної права ЄС поглибився. І це не дивно, так як характер міждержавних взає-

мин країн – учасниць Європейського Союзу змінився в бік ще більш тісної співпраці, який проявляється, зокрема, і в прагненні створити єдиний європейський правовий простір, що надає новий імпульс процесу гармонізації та уніфікації договірної права Європейського Союзу.

Ключові слова: конкуренція, міжнародне співробітництво, стандарти, міжнародна конкуренція, конкурентне право, інтеграція, злиття.

Стаття присвячена питанням визначення ролі Європейського Союзу у розвитку міждержавного співробітництва в галузі захисту конкуренції. Значимість статті полягає в тому, що в роботі були проаналізовані сучасні цілі європейської конкурентної політики, основна нормативно-правова база антимонопольного регулювання та сучасні механізми правозастосування у сфері боротьби з картельними об'єднаннями, узгодженнями і злиттями.

Статья посвящена вопросам определения роли Европейского Союза в развитии межгосударственного сотрудничества в области защиты конкуренции. Значимость статьи заключается в том, что в работе были проанализированы современные цели европейской конкурентной политики, основная нормативно-правовая база антимонопольного регулирования и современные механизмы правоприменения в сфере борьбы с картельными объединениями, соглашениями и слияниями.

Article is devoted to defining the role of the EU in the development of international cooperation in the field of competition. The significance of the

article is that the work analyzed the current goals of the European competition policy, the main regulatory framework and modern antitrust enforcement mechanisms in combating cartel associations, approvals and mergers.

Література

1. Аракелян М. Р. *Право Європейського Союзу : підручник / М. Р. Аракелян, М. Д. Василенко ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.»*. – О. : Фенікс, 2012. – 390 с.
2. Барановский, В. Г. *Европейское сообщество в системе международных отношений / В. Г. Барановский*. – М., 1986. – 256 с.
3. Вилкова Н. Г. *Договорное право в международном обороте / Н. Г. Вилкова*. – М. : Статус, 2004. – С. 250.
4. Вилкова Н.Г. *Методы унификации права международных коммерческих контрактов // Государство и право*. – 1998. – № 7. – С. 73–78.
5. Лаба О. В. *Право Європейського Союзу та право України: теоретико-правові проблеми співвідношення та гармонізації (1991 – 2004 рр.) : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Оксана Василівна Лаба ; Нац. акад. внутр. справ України*. – К., 2005. – 21 с.
6. Микієвич М. М. *Правові засади організації та діяльності Європейського Союзу у сфері зовнішньої політики та безпеки : автореф. дис... д-ра юрид. наук : 12.00.11 / Михайло Миколайович Микієвич ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького*. – К., 2007. – 40 с.
7. *Международное частное право. Учебник / Под ред. Г.К. Дмитриевой*. – М.: Проспект, ТК Велби, 2006. – 582 с.
8. *Право Европейского Союза: правовое регулирование торгового оборота. Учебное пособие. Под ред. проф. В.В. Безбаха, доц. А.Я. Капустина, проф. В.К. Пучинского*. – М.: Издательство ЗЕРЦАЛО, 2000. – 400 с.
9. Раане Л. *Международное частное право. Под ред. и с пред. Л.А. Лунца; Сокр. пер. с 4 нем. издания А.М. Гурвича*. – М.: Изд-во Иностранной Литературы, 1960. – 607 с.

